

KATEKES FÖR VUXNA?

Skapelsen

Dagens fysiker anser att det vid världens begynnelse fanns ett urstoff. Det utgick även de gamla grekerna från. De kallade detta urämne, urtillstånd, arche på grekiska.

Allt som nu finns kommer från detta urstoff. Inget nytt har tillkommit, allt som finns inklusive de så kallade naturlagarna fanns potentiellt i urstoffet på samma sätt som en växt finns dold i ett frö. I urstoffet fanns det alltså en ordning, den som de gamla grekerna kallade logos som också kan betyda ord. I urstoffet arche fanns alltså logos, en inneboende ordning, den kosmiska ordningen.

I Johannesevangeliets inledning står det: "I begynnelsen fanns ordet och ordet fanns hos Gud och ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det..."

Översättningen är inte fel, men kan göras tydligare: "I urstoffet (arche) var logos (ordet, den inneboende ordningen) och logos var med Gud och Gud var logos. Detta var i urstoffet med Gud och allt blev till genom det..."

Detta är kristen skapelsetro. I urstoffet arche finns världsalltets ordning logos som är Gud och som givet upphov till allt som finns till. Den materiella evolutionen känner vi delvis genom astrofysiken. Urstoffet blir till stoftmoln, stjärnor och galaxer. I stjärnorna skapas de ämnen, atomer, som vår värld är uppbyggd av. Planeter formas av de i stjärnorna skapade ämnena. Allt i enlighet med den ordning som sedan begynnelsen, arche, råder i världsalltet, kosmos. Så kom vår jord till, men den var död.

För mycket länge sedan, under en geologiskt relativt kort tid, händer något som sedan inte hänt mer. Liv uppstår ur de molekyler som bildats. Liv, en cell, om än oerhört enkel och snart är hela jordytan täckt av liv, biosfären. Just denna skapelse beskriver Första Mosebok, Genesis.

"I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. Jorden var öde och tom, djupet täcktes av mörker och en gudsvind svepte fram över vattnet... Jorden skall ge grönska..."

Översättningen är ett alternativ, men några förtydliganden visar hur nära denna mycket gamla text ligger modern naturvetenskap.

"Beresit" (hebreiska), i begynnelsen eller i/ur ursprunget skapade (hebreiska "bara" som betyder skapa ur ingenting) Gud himmel och jord... och Guds Ande/Vind (hebreiska "ruah") svepte över vattnet...

Ur ursprunget skapade Gud himmel och jord... och ruah, den livgivande Anden svepte över vattnet och liv blev till, det vill säga jorden frambringade grönska. Efter tillkomsten av himmel och jord sker ett livgivande och grönskan och djuren, biosfären breder ut sig.

Skapelsemysteriet kan beskrivas naturvetenskapligt eller mytologiskt som kanske är vackrare och mer poetiskt. I båda fallen står vi inför ett mysterium, något bortom vår värld, det transcendenta, Gud.

Synden

I den hymn som följer på Genesis första verser nämner texten alla former av liv och det slås fast att denna världen är god. Människan (adam på hebreiska som alltså inte är ett manligt namn utan betyder människa) skapas allra sist i skapelseberättelsen. Vi lever således i ett paradiset. Världen är vacker, skön, god och verklig. I Genesis värld är världen alltså i grunden god och människan har egentligen allt hon behöver. Emellertid nöjer vi människor oss inte med det utan vi begär mer, kunskap på gott och ont. All kunskap är på gott och ont och i Genesis är det kunskapsbegäret som pekas ut som orsak till att vi drivs ut ur det ursprungliga paradiset. Det är detta som har hänt och händer nu. Vårt begär efter mer är orsaken till vårt lidande. På samma sätt som i orientaliska religioner är det begäret som förorsakar lidandet och att vi inte ser hur verkligheten egentligen är, det vill säga Gud. I kristendomen kallas detta synd, amartia på grekiska som är motsatsen till martia som betyder vittnesbörd, bevis, förkunnelse. Vi vill inte vara martyrer, vittnen om hur det är och bör vara utan vi vill skaffa oss kunskap så vi kan exploatera skapelsen och andra människor. Begäret, synden, hindrar oss att se hur det är, det vill säga att vi lever i ett paradiset och bör vårda skapelsen och vörda dess ursprung. Den yttersta följden av begäret är mordet som i Genesis följer direkt på att vi inte längre lever i paradiset. Hatet och avundsjukan är en direkt följd av begäret och hatet är alltid störst mot dem som är oss närmast, i Genesis brodern. På några få kapitel har Genesis skildrat världen och vår situation i världen på grund av begäret, synden.

Resten av Gamla Testamentet handlar egentligen om en enda sak. Guds och hans profeters ständiga uppmaning till människorna att vända om, att vi skall vända oss bort från begäret och till den ursprungliga ordningen som skapades av Guds Ord, logos.

Vad Gud säger (hebreiska amr), orden, ordnar världen till det paradiset vi känner. Världens ordning, logos som de grekiska filosoferna söker, finns redan i Genesis inledning. Ordningen är Guds Ord, Guds Tanke och Vishet, Han Själ, finns i världen, men är inte världen. Denna grundläggande föreställning kommer att dominera kristendomen och judendomen. Gud är i världen på ett sätt, men samtidigt bortom den. Framförallt ändå i den genom den ordning som är hans, men vi nöjer oss inte med den ordningen utan söker skapa en egen ordning eftersom vi inbillar oss att vi därigenom kan få mer än vi redan har trots att vi egentligen har allt. Det är möjligt att få mer, men det leder alltid till att man tar från någon annan, i värsta fall från våra egna barn, till exempel vår plundring av naturens resurser och av andra folk. Det är detta som är synd.

Den etik som genomsyrar Gamla Testamentet är klart formulerad i lagen. Följer man Gamla Testamentets etiska föreskrifter lever man i enlighet med Guds ordning. Gamla Testamentets historieskrivning visar dock att denna kamp är hopplös, hoppet riktar sig istället mot en kommande tid då något helt nytt skall bryta in.

Evangeliet

Det kristna skriftliga evangeliet består av fyra berättelser om en historisk persons liv. Dessa fyra evangelier är fyra berättares aspekter, versioner av denna människas liv. Att dessa fyra berättares versioner av händelserna i viss mån skiljer sig åt från varandra är inte konstigt. Det gör alltid olika berättares skildringar av en och samma händelse. I de flesta fall kan man se flera olika skildringar av samma händelse som en tillgång, de olika aspekterna berikar bilden av händelsen eller personen som berättelserna skildrar.

Evangelierna skildrar alltså en persons historia, nämligen Jesus från Nasaret från födelsen genom livet till döden och uppståndelsen. Evangelierna står alltså i en judisk historisk tradition. De redogör för händelser ur olika perspektiv.

Johannesevangeliet börjar nästan som Genesis: "I begynnelsen (arche) fanns ordet (logos) och ordet fanns hos Gud och ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det och utan det blev ingenting till av allt som finns till..."

"Och ordet blev människa och bodde bland oss och vi såg hans härlighet, en härlighet som den ende sonen får av sin fader..."

"Ingen har någonsin sett Gud. Den ende sonen, själv Gud och alltid nära fadern, han har förklarat honom för oss..."

Denne son, själv Gud, identifierar alla evangelierna med Jesus från Nasaret. Johannes använder sig av den grekiska filosofin för att förklara de kristnas tro på Jesus från Nasaret. I allts grund, arche, fanns en ordning, logos, som genomsyrar hela världen. Denna fundamentala ordning i världen, denna gudomliga ordning enligt Genesis, gör att Gud finns i världen, men samtidigt är han inte världen. Logos identifieras nu med en människa. Hur är det möjligt? Vi kan förstå denna tro på inkarnationen, att Gud blivit människa, genom att läsa 1 Johannesbrevet, med stor sannolikhet skrivet av samme Johannes som skrev Johannesevangeliet. Här säger Johannes att "Gud är kärlek".

"Mina kära, låt oss älska varandra, ty kärleken kommer från Gud och den som älskar är född av Gud och känner Gud. Men den som inte älskar känner inte Gud, eftersom Gud är kärlek. Så uppenbarades Guds kärlek hos oss; han sände sin ende son till världen för att vi skulle få liv genom honom."

Ordningen, logos, som finns i världen anser alltså kristna vara kärlek. Gud är kärlek och denna kärlek identifieras med Jesus från Nasaret. I kristendomen är alltså logos fullkomlig kärlek. Kärlek som motsatsen till begär, synd. Kärlek är att ge sitt liv till andra. Detta innebär vanligen lidande och kräver offer, men det är denna offrande kärlek som är livet och ger liv. Till exempel föräldrars kärlek till sina barn som de ger sina liv åt. Livet, kärleken, logos, Gud, sanningen är alltså samma sak och Jesus från Nasaret förkroppsligar, inkarnerar allt detta.

Hur kan någon sätta en sådan oerhörd tro och sådant hopp till en enda människa. Det är det evangelierna handlar om, hur Jesus följeslagare övertygas av denna sanning som ger dem tro och hopp. Nämligen att Jesus är inkarnerad kärlek vilket evangelierna visar genom berättelsen om det yttersta offret, korsdöden. Genom döden på korset ger Jesus sitt liv för människorna, trots att han kunde fly. Om kärlek och liv är samma sak så är det inte svårt att förstå att det yttersta beviset på kärlek är att dö för någon eller några andra och att denna död leder till liv och därmed är vi inne på evangeliernas avslutande kapitel som rör uppståndelsen. Hur är det möjligt att med intellektuell hederlighet i behåll tro och hoppas på de dödas uppståndelse och ett evigt liv?

Jesus Kristus och den Helige Ande

Kyrkans trosbekännelse som vilar på evangeliets grund är tydlig:

Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine et homo factum est.

Och blev kött genom den helige Ande av jungfru Maria och blev människa.

Logos fanns före världens skapelse och är enligt trosbekännelsen Gud "genom vilken allt blev till". Allt har blivit till genom logos som enligt tron nu incarnatus est, blivit kött i jungfru Maria genom den helige Anden, pneuma på grekiska, ruah på hebreiska. Samma livgivande Ande som gav jorden liv ger nu liv i jungfru Maria. Hon föder Sonen som vid dopet i Jordan ännu en gång mottar den helige Ande då en röst hörs "du är min älskade son, du är min utvalde". Guds Son, full av Faderns kärlek börjar nu sin mission som kommer att leda till kärlekens fullkomliga offer på korset. Han skall därigenom komma att ge världen fullkomlig kärlek, det vill säga Gud själv ger sig själv.

Denna fullkomliga kärleksgåva gick inte att utplåna. Kristus dog visserligen på korset, han blev begravd, men återvänder från döden till sina följeslagare lärjungarna. Vid ett tillfälle efter uppståndelsen blåser han på lärjungarna och säger "ta emot helig Ande". Den livgivande Anden, skapelsens Ande, får lärjungarna att ge sig ut som apostlar och förkunna evangeliet för världen.

På pingstdagen mottar apostlarna åter helig Ande och börjar tala olika språk. Den nyfödda kyrkan buren av Anden riktar sig nu till alla folk. Apostlarna grundar lokala kyrkor runt om i världen och tillsätter ledare för dessa kyrkor som blir apostlarnas efterträdare, de som vi

idag kallar biskopar. Kyrkan, Kristi kropp, fylld av helig Ande förkunnar sedan Kristus genom årtusendena fram till våra dagar.

Vem är då denne Ande, Guds helige Ande?

1. Den Ande som i Genesis svävar över vattnet och ger världen liv.
2. Den Ande som ger Gamla Testamentets profeter kraft att förkunna "vänd om".
3. Den Ande som gör jungfru Maria havande.
4. Den Ande som vid Jesu dop sänker sig över Jesus som en duva.
5. Den Ande som återgav Jesus livet efter döden på korset.
6. Den Ande som Jesus ger lärjungarna efter uppståndelsen genom att blåsa på dem och säga "ta emot helig Ande".
7. Den Ande som den nyfödda kyrkan mottar på den första pingstdagen och som ger upphov till en världsvid förkunnelse av evangeliet.
8. Den Ande som apostlarna ger vidare till sina efterträdare biskoparna.
9. Den Ande som alla kristna, Guds folk, mottar i dopet, konfirmationen och eukaristin och som leder till en enhet mellan kyrkan, Fadern, Kristus och Anden.
10. Den Ande som gör kyrkan till en, helig, katolsk och apostolisk kyrka.
11. Den Ande som till sist kommer att ena allt och alla i en kosmisk eskatologi vid denna världslut.

Anden är alltså liv, den som skapar liv, det vill säga kärlek som är Gud. Anden, kärleken, som från Fadern, allts begynnelse (arce) och gavs åt Sonen, Jesus Kristus (logos) som givit Anden till människor, kyrkan, som förkunnar Kristus för alla i ord och liv för att ena alla och allt i kärleken. Därmed kan man tala om att kristen tro rymmer en tro på hela världens enande, hela världens gudomliggörande i kärlek, en så kallad kosmisk eskatologi.

Bön

Den vanligaste formen av bön i kyrkan är att de kristna riktar ord till Gud som de mottagit från Gud, till exempel psaltaren i tidegården, men framförallt Fader Vår. De olika bönerna i Fader Vår kan sägas ha en riktning från Guds himmel ner till vår värld och till sist en bön om befrielse från det onda.

Fader vår

Här riktar sig den bedjande till den treenige Guden, det vill säga till Fadern, Sonen och den Helige Ande, inte Fadern enbart.

som är i himmeln

Guds himmel är här hos oss utbredd över hela världen, men på något sätt bortom vår värld eftersom vi inte ser tillräckligt uppmärksamt.

Helgat varde ditt namn

Bönen gäller att Guds namn, hans väsen, skall hållas heligt bland oss. Att kärleken skall hela och ena oss.

Tillkomme ditt rike

Må Riket, Guds rike, kärlekens rike bli verklighet.

Ske din vilja

Guds Ande, hans vilja, kärlekens vilja.

såsom i himmelen så och på jorden

Såsom kärleken råder i himmelen, hos Gud, så skall den råda hos oss på jorden så jorden blir himmelsk.

Vårt dagliga bröd giv oss idag

Avser med säkerhet de mest fundamentala mänskliga fysiska behoven, men säkert även den andliga födan, Gud själv.

Och förlåt oss våra skulder

Ingen är skuldlös, alla behöver befrielse.

såsom ock vi förlåter dem oss skyldiga äro

Hur svårt är inte det, men det är där vi alla måste börja.

Och inled oss icke i frestelse

Skulle allt komma från Gud? Ja även frestelsen till synd, men vi ber om att inte bli inledd i den.

utan fräls oss ifrån ondo.

Enbart kärleken, Gud själv, kan rädda oss från ondskan. Att tro att vi själva kan det är i sig av ondo.

Kyrkan

Kyrkan, gemenskapen av de kristna som står fast vid det som apostlarna först mottog av Kristus och sedan överlämnade till sina efterträdare och som utan undantag riktar sig till alla människor är den uppståndne Kristus, Kristi kropp. Vid Jesu sista måltid före korsdöden tar Jesus brödet, bryter det och säger: "Tag och ät härav alla, ty detta är min kropp som blir utgiven för er". I denna måltid deltar nu alla i Kyrkan. De kristna äter Kristi kropp och utgör nu tillsammans Kristi mystiska kropp på jorden, Kyrkan. Denna Kyrka är

En, Helig, Katolsk och Apostolisk. Hon är garanten för det som traderats alltsedan apostlarnas tid, Kristus själv. Gemenskapen av alla som tillhört henne, tillhör henne eller kommer att tillhöra henne är Guds folk på vandring mot den fullkomliga gemenskapen med Gud i all evighet, det förlovade landet. Genom gemenskapen med den odödlige Guden som besekrat döden når vi själva odödligheten, uppståndelsen. Vägen till denna gemenskap med Gud, denna gudomliggörelse, är en: Korsets väg, Kristi väg, Kärlekens väg. Någon genväg finns inte. Enbart genom den vägen kan alla och allt återvända till skapelsens källa, Gud själv.